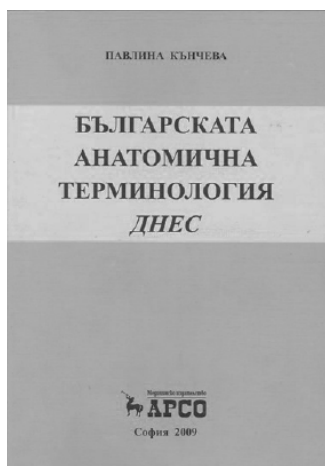

НОВ ПРИНОС КЪМ БЪЛГАРСКОТО ТЕРМИНОЗНАНИЕ

Павлина Кънчева. Българската анатомична терминология днес. София, 2009.

Обект на монографията на П. Кънчева са българските анатомични термини, дублиращи латинските. Това е значима и актуална тема за терминологията и по-специално за конкретната учебна практика както на българските, така и на чуждестранните студенти. В този смисъл тя има теоретико-практическа стойност преди всичко като отклик на една отдавна назряла и ясно осъзнавана необходимост за терминологичната практика, за обучението по чужд език, за обучението по специалността и не на последно място – за преводната практика.

В общата оценка на тази монография трябва да се подчертае, че става дума за стойностен труд, създаден върху основата на най-новите постижения в българското и световното терминологично знание, както и с отчитане на собствения опит от дългогодишната успешна работата на авторката в изучаването и преподаването на медицинската терминология.

Книгата се състои от увод, 5 глави и 3 приложения.

В увода – освен традиционната ввеждаща роля с поставянето на целите и задачите – има съществено място

цялостното същностно представяне на българската анатомична терминология и е обоснована необходимостта от нейното изучаване. Обърнато е специално внимание на системния ѝ характер. Отделени са трите основни тематични групи (анатомична номенклатура, клинична терминология и фармакологична терминология) в общата медицинска терминология и е очертана методологически системата като схема от взаимозависими компоненти при изучаването на термините в нейните два основни вида (класификационна и импликационна) и техните подвидове. Съвсем уместно тук се дава и приносната дефиниция за български анатомични термини, която гласи: „под български анатомични термини разбираме утвърдените от българската научна традиция названия, дублиращи латинските анатомични термини, създадени чрез домашни средства или заемки, които се вграждат (асимилират) формално-граматически в българския анатомичен текст и се изписват с кирилица“.

В главата „Термин и терминология“ са засегнати едни от най-специфичните за терминологията теми, като са проектирани върху анатомичния термин като езиков знак. Те са разисквани в духа на най-съвременните разбирания за терминологията и терминологичното знание, терминологията и номенклатурата, научен термин и номенклатурен знак. Специално внимание е отделено на тези характеристики на термина, които, взети в техния идеален смисъл, разграничават термина от общоезиковата единица – дума или словосъчетание. Върху основата на тези теоретични разграничения и специално с оглед на различията между термина и номенклатурната единица е разгледан анатомичният термин в качеството му на езиков знак, който изпълнява и денотативна, и сигнификативна функция. Тази начална постановка е особено необходима за по-нататъшното анализиране на изследваната терминология, тъй като анатомичните наз-

вания се оказват на границата между номенклатурния (денотативно насочен) и терминологичния (сигнификативно насочен) знак. Тук авторката е изложила и резултатите от изследванията си върху дефинициите в анатомичната научна литература. Досега този основен въпрос за дефинициите на термина, особено важен за обучението, почти не е разискван в българското терминознание. Споменаване е тук-там само във връзка с отношението между формата и значението (дадено в дефиницията) на термина. Тук за пръв път български терминолог анализира дефинициите в конкретен научен текст на български език, като установява типове дефиниращи текстове и наред с традиционните дефиниции определя и специфичните за анатомичната научна литература. Полезни за стандартизацията на анатомичните термини и за преподаването им, а също така за терминографската практика ще бъде диференциацията на дефиниращите текстове в две групи – реални и номинални дефиниции, от една страна, и дифузни дефиниращи текстове, от друга.

В главата, посветена на терминообразуването, е обосновано съвременното разбиране за терминообразуването като двустранен процес (включващ дефинирането на понятието и установяването на неговата езикова форма). Тук авторката е отделила съществено място на понятийната структура, което ѝ позволява да покаже как става изборът на признаците, които са намерили отражение във формата на термина. Обстойно са разгледани трите основни начини за образуване на формата на термините: лексико-семантичен, лексико-морфологичен и лексико-синтактичен. Като четвърти начин напълно основателно е определено и описано заемането от чужди езици. При лексико-семантичното терминообразуване са определени два начина – специализация и метафоризация, които авторката квалифицира като ярко изразени. Но остава неясно дали метонимизацията се използва при терминообразуването в анатомичната област или не е от ярко изразените лекси-

ко-семантичните начини за образуване на термините. А при лексико-морфологичния начин няма посочени случаи на универбизация.

За да установи връзките и взаимоотношенията на българската анатомична терминология с други лексикални системи на езика, в главата „Връзки и взаимоотношения“ П. Кънчева се основава на две теоретични постановки, отразяващи главните тенденции в съществуването и развитието на терминологията: едната, според която българската анатомична терминология се приема за лексикална подсистема на единния национален български език, поради което се създава и развива във взаимоотношение с общоупотребимия език (убедително доказана с настоящото изследване), и втората, в известна степен специфична за разглежданата терминологията, която авторката определя като национална терминологична система, но паралелна на международната латинска терминология, по чийто образец се изгражда. От тези две основни тенденции са обусловени двете части на тази глава: „Лексикално-семантични взаимоотношения между българската анатомична терминология и общонародния български език“, където са систематизирани взаимовръзките между съществителните имена, означаващи части на тялото, и „Връзката между българската и латинската анатомична терминология“, където се проследяват двете насоки, в които латинската терминология изпълнява ролята на образец за терминообразуването в разглежданата терминология (буквално превеждане и заемане на готови термини).

В главата „Обща лингвистична характеристика на анатомичните термини“ се поставят едни от най-дискутираните теми в терминознанието, като напр. принадлежността на термините към категорията „части на речта“, синонимията, многозначността и омонимията в терминологията. Те са решени както с оглед на специфичните особености на анатомичната терминология, така и във връзка с теоретичните постановки и приложни изисквания на терминознанието. Изводите за

синонимните и многозначни термини ще бъдат полезни като насока къде да се наблегне и в практическите терминологични дейности като стандартизация и превод, както и при обучението на специалистите.

Петата глава „Норма, кодификация и стандартизация в терминологията“ представлява интерес не само с описание на дейностите, които се прилагат върху терминологията с цел тя да бъде приведена в съответствие с определени частнонаучни, логически и езикови изисквания, обезпечаващи нейната комуникативна стойност. Внимание заслужава фактът, че тук са представени и резултатите от тези дейности, които са в напреднал етап, и след като е изучен вече натрупаният опит, са дадени насоки за следващите стъпки в стандартизацията на медицинската терминология. В този смисъл авторката не само извежда на преден план, но и предлага убедителни решения на такива важни въпроси като норма, кодификация и стандартизация на българската анатомична терминология.

Висока оценка заслужават трите приложения. Сред тях особено се откроява показалецът на термините, които са изключително необходими при написването на учебници и учебни помагала.

В обобщен вид и съвсем накратко приносите на разглеждания труд могат да бъдат представени така:

➤ Монографията е образец, модел за описание на частна терминологична система в съответствие с изискванията на общата терминологична теория, с особеностите на изучаваната предметна област и с речевата практика в българския език. Особено полезна ще бъде при изследването и описанието на частните терминологични системи в другите медицински области и в природните науки, където успоредно съществуват латински и български термини и където се разграничават терминология и номенклатура.

➤ Установени са спецификите на анатомичните дефиниции и видовете дефиниращи текстове в анатомичната литература, също така възможностите за включване наред с определението

и на други подходи (като характеристика, описание, изброяване, фигури, контекст). Резултатът от това проучване дава на теорията знанието, че анатомичните термини се сближават с номенклатурните знаци, а на учебната практика – стройна система от текстове за лекции и упражнения.

➤ Изучена и описана е вътрешната системност на анатомичната терминология като отражение на предметно-понятийната система в анатомичната наука в двата ѝ типа: класификационна и импликационна, а в техните граници – и на подтиповете им.

➤ Направена е обща лингвистична характеристика на анатомичната терминология, с която са установени: 1. начините за образуване на термините със съответните специфики, във връзка с които се прави важния за практиката извод, че те са наложили своето влияние върху съвременната терминологична норма; 2. структурните типове анатомични термини; 3. националната идентичност на анатомичната терминология чрез класификация по признака ‘семантично препокриване’; 4. връзката между българските и латинските анатомични термини, която е основа за интернационализацията на българската анатомична терминология, качество, особено важно за медицинската комуникация; 5. начините за терминологизация при анатомичните термини.

➤ Установена е спецификата на анатомичната норма.

➤ Намерени са отклоненията от езиковата норма в българската анатомична терминология

➤ Дадени са указания за кодификация и стандартизация на българската анатомична терминология.

С ярката си приложна насоченост този труд ще бъде полезен: в *езиковедски* аспект като основа за съзнателните стратегии по развитието, усъвършенстването и стандартизирането на българската анатомична терминология и в *дидактически* аспект при концептуализацията на анатомичното знание, което е важна съставка на учебния процес.

МАРИЯ ПОПОВА